

FRELSEN

Nidaros Bispedømme - Reformasjonsåret 2017

Innhold

«Frelse er gratis!»

«Hva slags frelse kan vi få?»

«Hvilken frelse behøver vi egentlig?»

Gruppearbeid I - Ulike frelsesforståelser

Gruppearbeid II - Ulike gruppers behov, hvordan møte dem?

Salmeforslag kommer underveis...

ALLSANG

- 209 Døden må vike for Gudsrikets krefter

Reformasjonens oppdagelse: Frelse er gratis!

Middelalderen - mellom Augustin og Luther

- At «frelse er gratis», forstod ingen i middelalderen
- At frelse krever en motytelse fra mennesket, var selvsagt for alle
Ingen stilte spørsmål ved det
- Menneskets selv-rettferdighet var forutsetning for frelse
- Avlats-handel var noe helt naturlig, man kunne betale penger dersom ens egen selv-rettferdighet ikke strakk til
- Også den unge Martin Luther forsto kravet om «Guds rettferdighet» som noe han selv måtte prestere for å bli frelst

Reformasjonen unnfanges - ca. 1514/15

- Reformasjonen «unnfanges» når Luther forstår at «frelsen er gratis»
- Luther studerer Romerne 1 og forstår til slutt at «Guds rettferdighet» er noe mennesket får gratis
- Dette var en helt ny tanke ingen i Middelalderen hadde hatt (i alle fall ikke sagt høyt til andre)
- Hele reformasjonen kan forstås ut fra dette éne punktet; at «frelsen er gratis»
- Nå er avlats-handel ikke lenger greit - tvert om!

Reformasjonens grammatikk - en genitiv

- Genitiv finnes som subjekt-genitiv og objekt-genitiv
- Eksempel: «Biskopens ordinasjon», er det da biskopen selv ble ordinert til biskop?
eller
- er «biskopens ordinasjon» den ordinasjonen som presten får av biskopen når hun blir ordinert til prest?

Reformasjonen modnes

- «Guds rettferdighet» ble i middelalderen forstått som noe Gud selv har [og som han krever at også andre har]
(subjekt-genitiv)

men - reformasjonen kommer når Luther forstår at

- «Guds rettferdighet» er noe som Gud gir til mennesket, helt gratis
(objekt-genitiv)

Reformasjonens fødsel - 1517

- Guds frelse og Guds rettferdighet er det samme
- Guds frelse er noe Gud gir - og mennesket får, gratis (objekt-genitiv)
- Reformasjonen «unntages» når Luther forstår dette,
- han «går svanger» med den nye tanken om gratis frelse i et par år, mens tankene modnes frem til aktiv handling
- og reformasjonen «fødes» når konsekvensen av gratis frelse forkynnes i 95 teser på kirkedøren i Wittenberg 31. oktober 1517

PAUSE - eller spørsmål til oppklaring

Etter pausen: Hva er egentlig frelse?

Hva er egentlig frelse?

Tre spørsmål til «frelse»

Hva skal vi frelses FRA?

Hva skal vi frelses TIL?

Hvordan/på hvilket grunnlag skjer frelsen?

Tips: Spørsmålene kan stilles til alle religioner, livssyn, filosofier og ideologier - også politiske, som f.eks. sosialdemokratiet, kommunismen og liberalismen

Hva skal vi frelles FRA?

ULIKE MULIGHETER:

- Synd og skyld
- Død og alt som bryter ned
- Satan og alle onde makter
- Politisk undertrykkelse
- Sykdom og dårlig helse
- Fattigdom og dårlige sosiale kår
- Uvitenhet

Hva skal vi frelses TIL?

- Det klasseløse samfunn (kommunisme)
- Det gode liv her og nå (human-etikk og «liberal» kristendom)
- Det evige liv i himmelen («tradisjonell» kristendom, islam og jødedom)
- Like muligheter for alle, uansett bakgrunn (sosial-demokratiet)
- Et evig - og godt - liv på jorden (kristendom)
- Rettferdighet, frihet fra undertrykkelse - her og nå (politisk kristendom)
- Fullommen frihet for den enkelte (liberalisme)

Hvordan kan frelsen skje? - del I

- Væpnet revolusjon (kommunisme)
- Stadig sekularisering - «sekulariseringstesen» - humanetikken
- Fredelig revolusjon/valg - sosialisme/sosialdemokrati
- Ved den allmektige Guds makt og velde - islam, jødedom
- Når Messias /Mahdi kommer - jødedom, shia-islam
- Når egoismen som positiv samfunnskraft slår gjennom - kapitalismen/liberalismen
- Ved indre opplysning - østlig religion, New Age

Hvordan kan frelsen skje? - del II

I kristendommen: Noe med Jesus!

- Jesus sonet vår synd på korset
- Jesus brøt dødens og dødskreftenes makt i oppstandelsen
- Jesus fortalte hvordan vi skal leve etisk riktig
- Jesus fortalte hvordan vi skal leve politisk riktig
- Jesus var et forbilde i sin omgang med andre mennesker
- Jesus er en spirituell inspirasjonskilde

ALLSANG

359 Jeg har en venn som har gitt sitt liv

PAUSE

Etter pausen: Forelesning; hvilken frelse behøver vi egentlig?

I - Objektiv forsoningslære - del I

- Formulert av Anselm av Canterbury, 1000-tallet
- Kjerne-uttrykk: «aut satisfactio aut poena» - enten soning eller straff (ikke rom for tilgivelse)
- Anselm tenker «forensisk» - det betyr at han tenker som i en rettssal. Dette kommer fra gammel romersk tenkning
- Grunnleggende: Synden krenker Gud, derfor må Gud forsones
- Mennesket er synderen som må forsone Gud, mennesket har pådratt seg uopprettelig skyld gjennom sin synd

Objektiv forsoningslære - del II

- Mennesket kan imidlertid ikke forsone Gud, fordi det er syndig
- altså må Gud bli menneske i Kristus, Kristus er menneske og uten synd og skyld
- Kristus forsoner Gud - på vegne av alle mennesker
- «Kristus død for våre synder!»
- Objektiv forsoningslære vektlegger Jesu lidelse og død på korset - bryr seg ikke særlig mye om Jesu oppstandelse
- Kjennetegnende for såkalt «konservativ» teologi

II - Subjektiv forsoningslære - del I

- Pierre Abelard, 1100-tallet
- Guds kjærlighet er utgangspunktet
- Jesus dør for å vise Guds kjærlighet
- Mennesket er svakt, ikke syndig
- I Jesu død oppdager mennesket Guds kjærlighet
- Korset er en slags pedagogikk

II - Subjektiv forsoningslære - del II

- Godt bilde for å forstå: Klasserom!
- Gud er læreren - menneskene er elevene. På pensum står «Guds kjærlighet», som elevene skal lære seg. Men de er for dumme, forstår det ikke, gidder ikke. Da lar Gud sin egen sønn, Jesus, gå i døden for menneskene. Da forstår menneskene endelig hvor høyt Gud elsker verden.
- Også denne læren legger vekt på Jesu lidelse og død på korset - og ikke så mye på oppstandelsen
- Kjennetegner såkalt «liberal» teologi - og deler av vekkelserne

III - Klassisk forløsningslære - del I

- Svenske Gustav Aulén mente den klassiske forløsningslæren var eldst - ofte koblet til Tertullian på 100-tallet
- Poenget er at verden og hele tilværelsen er en kamp mellom ondt og godt
- Mennesket er bundet/fengslet av «dødskreftene»
- Dødskreftene kan være Satan og hele hans hær, synd, ondskap, død, sykdom og lidelse, onde og urettferdige makter etc.
- Godt bilde: Krig mellom godt og ondt, mennesket blir kriget om, og er selv passiv

III - Klassisk forløsningslære - del II

- Hovedtanken: Gud brøt ondskapens makt da Han reiste Kristus opp fra de døde
- Gud bryter ondskapens makt over oss og i våre liv - slik Han reiste Kristus opp fra de døde
- Å leve som kristen er å leve i kampen mellom Gud og dødskreftene
- Å leve som kristen er å leve i frigjøring fra død og ondskap - og en gang skal Gud seire for godt og «døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte.» (Åp 21)
- Legger vekt på oppstandelsen - ikke så mye kors og lidelse

IV - Frigjøringsteologi - del I

- En ny (200 år gammel) og politisk variant av den klassiske forsoningslæren
- kamp mellom ondt og godt, politisk forstått
- mennesket bundet av politisk undertrykkelse, fattigdom, samfunnets strukturer
- Gud brøt ondskapens makt da han reiste Jesus opp fra de døde

IV - Frigjøringsteologi - del II

- Slik Gud brøt dødens og ondskapens makt i de bibelske fortellingene, bryter Gud ondskapens makt også i vår tid
- Vektlegging av Exodus og oppstandelsen
- Godt bilde: «When Israel was in Egypt's land - Let my People go»
- Vektlegging av politikk og samfunnsforhold
- Stort - og godt - spørsmål: Hvem behøver (politisk) frigjøring i dag? Mulige svar: Det ufødte livet, verdens fattige, homofile, krigsofrene i Syria, kvinner, mennesker med Downs syndrom etc.

ALLSANG - kanskje tid for mat!

- Bordvers
- 761 Alle vender augo sine til deg

GRUPPEARBEID 1

Hvilke typer forsoningslære i disse salmene?

- 731 Jeg folder mine hender små
- 651 Kjærlighet fra Gud
- 359 Jeg har en venn som har gitt sitt liv
- 431 La oss vandre i lyset
- 205 Kornet har sin vila
- 744 The kingdom of God
- 602 Lat kvar jordisk skapning teia
- 342 Amazing grace
- 171 Naglet til et kors på jorden
- 739 Nå øyner vi lyset av dagen
- 197 Deg være ære
- 209 Døden må vike for Gudsrikets krefter

Lynkjapp repetisjon:

- Objektiv forsoningslære
(frelsen er objektiv, den skjer utenfor oss)
- Subjektiv forsoningslære
(frelsen er subjektiv, skjer inni oss, «i hjertet»)
- Klassisk forløsningsteologi
(den eldste læren, kamp mellom godt og ondt)
- Frigjøringsteologien
(moderne og politisk utgave av den klassiske)

Prostiets/menighetens konklusjon

Skriv svar fra gruppene inn i lysbildet:

-

Forfatterens konklusjon - del I

- og dette er ikke en fasit 😊

- Alle fire er bibelsk begrunnet
- Alle fire er begrunnet i bekjennelse og tradisjon
- Alle fire er lutherske, men nr. 1 og nr. 4 kan stå i fare for å bli selv-rettferdige
- Alle fire utfyller hverandre og kan/bør brukes både hver for seg og sammen

Forfatterens konklusjon - del II

- Den objektive (1) og den klassiske (3) er best begrunnet i bibel og tradisjon, fordi;
- den objektive (1) best uttrykker Jesu lidelse og døds betydning «for oss» mens
- Den klassiske (3) best uttrykker Jesu oppstandelses betydning
- Den subjektive (2) og klassiske (3) er kanskje «mest luthersk», fordi frelsen utvetydig er en gave fra Gud (objekt-genitiv)
- Den frigjøringssteologiske (4) er kanskje mest aktuell i dag

GRUPPEARBEID II

Ulike gruppers behov, hvordan møte dem?

- Hvilken frelse behøver de eldste?
- Hvilken frelse behøver vi?
- Hvilken frelse behøver de yngre - og de yngste?
- Hvordan skaper vi en opplevelse av å være frelst, for eksempel i gudstjenesten?
- Hva med trosopplæringen når barn ikke er døpt?
- Erfaringer fra vår egen praksis

ALLSANG

- 731 Jeg folder mine hender små

OPPSUMMERING

Videre spørsmål: Hvor er frelsen?

- I Kirken?
- I Bibelen?
- I «forsamlingen av de troende»?
- I sakramentene?
- I omvendelsen?
- I bekjennelsen?

Hvor er frelsen - del II

- Spørsmålet om hvor frelsen er å finne, henger sammen med «hvordan» man blir frelst
- I kristen sammenheng MÅ det knyttes til Jesus Kristus
- Derfor blir spørsmålet om hvor frelsen er avhengig av et annet spørsmål, nemlig:
- Hvor ER Jesus Kristus?
- Dét kan vi snakke om, dersom vi har tid!

Siste spørsmål: Hvordan skjer frelsen?

- dåp - i den treenige Guds navn
- tro - i tråd med de oldkirkelige trosbekjennelsene
- syndstilgivelse - i en eller annen form. Skriftemål i katolsk skriftestol, omvende seg i vekkesmøte eller bønn til Gud
- omvendelse - offentlig bekjennelse
- tilhøre Kirken
- gå regelmessig til gudstjeneste
- bruke sakramentene
- god moral
- korrekt etisk tenkning
- korrekt filosofisk/teologisk tenkning
- tilhøre en kristen kultur
- være "snill og grei", gjøre så godt man kan

Hvordan skjer frelsen? - del II

- Det kristne kriteriet: MÅ være gjennom Jesus Kristus
- Det lutherske kriteriet: MÅ være gratis
- Svar: Frelsen skjer gjennom den kristne dåp - i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn - til Jesu Kristi død og oppstandelse.
- Frelsen har betydning for den døptes liv og død, leves ut i etterfølgelse og oppfylles ved den døptes død og oppstandelse

AVSLUTNING - VELSIGNELSE